

สภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ แหล่งท่องเที่ยวตาดกวางซี จังหวัดหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

The Problems, Obstacles and Solutions in Restoring Kuang Si Waterfall's Forest Head- Watershed in Luang Prabang, Lao People's Democratic Republic

บุญเขียน เพชลำพัน พหล ศักดิ์คะทัศน์* พุฒิสรรค์ เครือคำ และ กังสดาล กนกหงษ์

Bounxian Phetlumphun Phahol Sakkatat* Phutthisun Kruekum and Kangsadan Kanokhong

สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่ 50290

Department of Resources Development and Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Production
Maejo University, San Sai, Chiang Mai 50290

* Corresponding author: fafxianfor@gmail.com

(Received: 29 December 2022; Revised: 14 February 2023; Accepted: 1 March 2023)

Abstract

The objectives of the study were to study the people's participation in restoring forest head-watershed activities; and to find out problems, obstacles, and solutions in restoring of forest head-watersheds by using mixed research methods. Semi-structured questionnaire was used to interview 208 people living in the head-watershed area. To analyze the data; content analysis method, and descriptive statistics, including frequency, percentage, standard deviation, max, min, and mean were used.

The results showed that 96.23 percent of the people participated in forest restoration activities and reforestation activities the most, 98.10 percent, on an average of 7.86 times per year people have participated in forest restoration activities. The problems and obstacles in implementing forest restoration have 3 aspects as follows: 1) Lack of budget for implementation, 2) Delayed budget disbursement, and 3) Lack of tools for forest restoration. To restore the forest watershed adequate budget and equipment are needed from the government and private sector.

Keywords: Problems, obstacles forest restoration Watershed Forest restoration of Kuang Si waterfall

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ 2) ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตป่าต้นน้ำ จำนวน 208 คน โดยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

และใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่ามากที่สุด ค่าน้อยที่สุด ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูป่าอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 96.23) โดยมีส่วนร่วมกิจกรรมการปลูกฟื้นฟูป่ามากที่สุด ร้อยละ 98.10 ส่วนจำนวนครั้งที่เข้าร่วมเฉลี่ย 7.86 ครั้งต่อปี และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการฟื้นฟูป่าประกอบด้วย 3 ด้านคือ การขาดงบประมาณในการดำเนินงาน การเบิกจ่ายงบประมาณล่าช้า และปัญหาการขาดเครื่องมือที่ใช้ในการฟื้นฟูป่า ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดกวางซีคือ รัฐบาลและหน่วยงานเอกชนควรจัดสรรงบประมาณ และอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการฟื้นฟูป่าเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ปัญหา อุปสรรค การฟื้นฟูป่า ป่าต้นน้ำน้ำตาดกวางซี

คำนำ

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2558 เป็นช่วงที่ป่าไม้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ทลดโทรมมาก เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการทำไม้ส่งออกทำให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจากผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2525 พบว่า สปป.ลาว มีพื้นที่ป่าไม้ปกคลุมมีถึงร้อยละ 49 ต่อมาปี พ.ศ. 2535 เหลือร้อยละ 47.20 ในปี พ.ศ. 2545 เหลือร้อยละ 41.50 และลดลงเหลือร้อยละ 40.30 ในปี พ.ศ. 2553 ตามลำดับ (กระทรวงเกษตรกรรมและป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2548) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวรัฐบาลของ สปป.ลาว ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าไม้ระยะที่ 2 โดยตั้งเป้าหมายว่าในปี พ.ศ. 2568 ประเทศลาวจะมีพื้นที่ปกคลุมป่าไม้ถึงร้อยละ 70 และออกนโยบายส่งเสริมการปลูกฟื้นฟูป่าเป็นเป้าหมายหลัก เพื่อให้บรรลุตามแผนที่กำหนดไว้ (วันทอง และคณะ, 2558)

ป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดกวางซี ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของอำเภอหลวงพระบาง จังหวัดหลวงพระบาง ป่าต้นน้ำห่างจากตัวอำเภอหลวงพระบาง 32 กิโลเมตร ที่ละติจูด $19^{\circ} 70' 77''$ และลองจิจูด $101^{\circ} 94' 05''$ (Upland Agriculture Research Center, 2018) เป็นพื้นที่เป้าหมายหนึ่งในการฟื้นฟูโดยได้เริ่มรับการฟื้นฟูมาตั้งแต่ปี 2529 ในโครงการพัฒนาป่าไม้และจัดการป่าไม้เขตเนินสูง โดยมีองค์การอาหารและการเกษตร สำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและโครงการอาหารโลก ร่วมกันดำเนินโครงการเป็นครั้งแรก และได้ประกาศจัดตั้งเป็นป่าต้นน้ำอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองป่า และการฟื้นฟูที่ดินป่าไม้ (Forest Resource Management Sub-division, Luang Prabang Province, 2019) ทั้งนี้ในพื้นที่ดังกล่าวมีหมู่บ้านตั้งอยู่จำนวน 8 หมู่บ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 มีการย้ายหมู่บ้าน

ที่อยู่ในป่าตอนบนของป่าต้นน้ำกวางซีไปอยู่ที่อื่นจำนวน 4 หมู่บ้าน ปัจจุบันยังคงเหลืออยู่ 4 หมู่บ้าน รวมมีประชากร 1,193 คน และที่ดินพื้นที่เกษตรกรรม นาข้าว ไร่ และพื้นที่เพาะปลูก 144.00-295.72 เฮกตาร์ ตลอดจนมีพื้นที่บางส่วนได้รับการฟื้นฟูให้เป็นป่า (Forest Resource Management Sub-division, Luang Prabang Province, 2019) เนื่องจากป่าแห่งนี้อยู่ในความดูแลของห้องกรเกษตรและป่าไม้อำเภอหลวงพระบาง ซึ่งในแต่ละปีได้มีการดำเนินการปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูป่าในวันที่ 1 มิถุนายนของทุกปี ซึ่งเป็นวันปลูกต้นไม้แห่งชาติลาว โดยมีประชาชนในหมู่บ้านองค์การบริหารชุมชน บริษัท เรืองประเสริฐ ผู้รับมอบบริการการท่องเที่ยวตาดกวางซี และสถาบันการศึกษา เข้าร่วมสนับสนุนทุน กล้าไม้ และแรงงานในการปลูกเพื่อฟื้นฟูในแต่ละปี นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2558 ได้มีโครงการฟื้นฟูป่าไม้ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยบริษัทไฟฟ้าหงสาให้ปลูกป่าจำนวน 27.5 เฮกตาร์ และปลูกเพิ่มอีกจำนวน 10 เฮกตาร์ในปี พ.ศ. 2560 แม้ว่าป่าต้นน้ำแห่งนี้จะได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม ซึ่งการฟื้นฟูก็ทำได้บางส่วน การดำเนินการยังไม่เป็นระบบ ต่างคนต่างทำ ภายใต้การสนับสนุนจากต่างประเทศ จึงไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมโดยการบังคับ ทำให้การฟื้นฟูป่าไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควร และยังมี การบุกรุกจากประชาชน เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย และการทำเกษตรกรรม ทำให้ป่าไม้บางส่วนถูกทำลาย มีสภาพป่าเสื่อมโทรมในบางพื้นที่ (Forest Resource Management Sub-division, Luang Prabang Province, 2019)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดกวางซี จังหวัดหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขในการดำเนินการ

ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ เพื่อให้การดำเนินการฟื้นฟูป่าประสบผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ในอนาคต

อุปกรณ์และวิธีการ

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed research method) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) (สงศรี, 2559) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามชนิดปลายปิด และปลายเปิด (Semi-structured questionnaire) กับประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ประชาชน 4 หมู่บ้านในท้องที่ป่าต้นน้ำตาดกวางซี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 434 ครัวเรือน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อให้ได้กลุ่มทุกครัวเรือนมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซนต์ ความคลาดเคลื่อน ± 5 เปอร์เซนต์ จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 208 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามชนิดปลายปิด และปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ 3) ปัญหา อุปสรรคในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ 4) แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรค และการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ทดสอบคุณภาพของแบบ

สัมภาษณ์ในด้านความเที่ยงตรง (Validity) โดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item objective congruence index: IOC) พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 และความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient; α) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าเท่ากับ 0.783 ซึ่งมากกว่า 0.70 (กัลยา, 2548) ทำให้แบบสัมภาษณ์มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 4 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตป่าต้นน้ำตาดกวางซี จำนวน 208 ครัวเรือนระหว่างปี พ.ศ. 2561 ถึงปี พ.ศ. 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยสถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่ามากที่สุด ค่าน้อยที่สุด ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งได้กำหนดค่าระดับของปัญหาออกเป็น 5 ระดับ รายละเอียดดัง Table 1

$$\text{ค่าน้ำหนักเฉลี่ย} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

Table 1 The level of problems in head-watershed forest restoration

Score level	Level of problems in head-watershed forest restoration
4.21-5.00	Highest
3.41-4.20	High
2.61-3.40	Moderate
1.81-2.60	Low
1.00-1.80	Lowest

ผลการวิจัยและวิจารณ์

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ แหล่งท่องเที่ยวตากวางซี

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตากวางซี พบว่าส่วนใหญ่

ประชาชนมีส่วนร่วมในการปลูกเพื่อฟื้นฟูป่ามากที่สุด ร้อยละ 98.10 รองลงมาคือ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการฟื้นฟูป่า ร้อยละ 97.10 และมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ การป้องกันมิให้ทำลายป่าไม้ ร้อยละ 94.20 (Table 2)

Table 2 Participation of the people in forest watershed restoration

n=208

No	Activities	ever participated		never participated	
		Number	(%)	Number	(%)
1	Organizing training for forest restoration	201	96.60	7	3.40
2	Public relations campaign	199	95.70	9	4.30
3	Disseminate information	202	97.10	6	2.90
4	Forest surveillance	200	96.20	8	3.80
5	Forest maintenance	199	95.70	9	4.30
6	Forest restoration	204	98.10	4	1.90
7	Preventing forest destruction	196	94.20	12	5.80
	(\bar{X})	200.14	96.23	7.86	3.77

จาก Table 2 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เข้าร่วมทุกกิจกรรมการฟื้นฟูป่า และมีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 96.23) โดยกิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการปลูกฟื้นฟูป่า ร้อยละ 98.10 เนื่องจาก สปป.ลาว ได้กำหนดวันที่ 1 มิถุนายนของทุกปีเป็นวันปลูกต้นไม้แห่งชาติ ทุกปีชาวลาวร่วมกันปลูกต้นไม้ในวันดังกล่าว จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูป่ามากกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น

เมื่อพิจารณาจำนวนครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า ในระยะ 1 ปี ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการป้องกันมิให้ทำลายป่าไม้มากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 6.40 ครั้งต่อปี รองลงมาคือ การให้ข้อมูลข่าวสาร และการตรวจตราป่าไม้ เฉลี่ย 6.39 ครั้งต่อปีเท่ากัน และน้อยที่สุดคือ กิจกรรมการบำรุงรักษาป่าไม้ เฉลี่ย 2.69 ครั้งต่อปี และจำนวนครั้งสูงสุดคือ 12 ครั้งต่อปี และน้อยสุดคือ การไม่ได้เข้าร่วม (Table 3)

Table 3 The number of people participated in forest restoration activities

n=208

No	Activities	participation			
		\bar{X}	SD	Min	Max
1	Organizing training for forest restoration	6.08	1.89	0	9
2	Public relations campaign	6.29	1.93	0	10
3	Disseminate information	6.39	2.01	0	12
4	Forest surveillance	6.39	2.68	0	12
5	Forest maintenance	2.69	1.64	0	7
6	Forest restoration	5.81	1.98	0	9
7	Preventing forest destruction	6.40	2.25	0	12
	(\bar{X})	5.72			

จาก Table 3 ระบุจำนวนครั้งที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า กิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมมากถึง 12 ครั้งต่อปี คือ การป้องกันมิให้ทำลายป่าไม้ การให้ข้อมูลข่าวสาร และการตรวจตราป่าไม้ เนื่องจากทั้ง 3 กิจกรรมนี้ได้กำหนดให้จัดขึ้นแทบทุกเดือน แต่เดือนประชาชนในหมู่บ้านก็จะมีการผลัดเปลี่ยนกันเข้าร่วม จึงทำให้จำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งสามประเด็นนี้มากกว่ากิจกรรมอื่น

จากผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดควางซี พบว่าส่วนใหญ่ประชาชนเข้าร่วมทุกกิจกรรมที่ดำเนินการฟื้นฟูป่าค่อนข้างมาก เช่น การจัดฝึกอบรมการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลข่าวสาร การตรวจตราป่าไม้ การบำรุงรักษาป่าไม้ การฟื้นฟูป่าไม้ และการป้องกันมิให้ทำลายป่าไม้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสกุลเดช (2559) ที่ศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แรก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่าชุมชนที่พึ่งพาทรัพยากรป่าไม้มักเห็นคุณค่าของป่าไม้ของเขายู่แล้ว โดยมีการเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานจัดการต้นน้ำในการอนุรักษ์ และรักษาป่าต้นน้ำ เช่น การเข้าร่วมดับไฟป่า การเฝ้าระวังไฟป่า การเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การป้องกันป่าไม้มิให้ถูกทำลายจาก

กลุ่มคนภายในและภายนอกชุมชน และการดูแลรักษาแปลงปลูกฟื้นฟู จากผลการวิจัยเห็นว่า ประชาชนได้เข้าร่วมทุกกิจกรรมการฟื้นฟูป่าในระดับมาก ร้อยละ 96.23 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคำผ่าน และคณะ (2555) กล่าวว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการในการจัดการป่าผลิตในระดับมากถึงร้อยละ 99.20 เหตุผลที่สอดคล้องกัน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นบ่อยครั้งในรอบหนึ่งปี และได้กำหนดให้ประชาชนครัวเรือนในหมู่บ้านต้องเข้าร่วม จึงทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้มากเช่นเดียวกัน

2. ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

จากการศึกษาปัญหาในการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดควางซี พบว่าการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดควางซีในช่วงที่ผ่านมามีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 2.82$ ส่วนประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาด้านงบประมาณ ได้แก่ การขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน และการขาดอุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการฟื้นฟูป่า $\bar{X} = 4.33$ และ $\bar{X} = 4.29$ ตามลำดับ (Table 4)

Table 4 The problem and obstacles in the implementation of forest watershed restoration

n=208

Problem and obstacles of forest watershed restoration	\bar{X}	SD	Level
1. Lack of participation of government, private sector and community	2.03	1.34	Low
2. Lack of equipment/tools used in forest restoration	4.29	0.87	Highest
3. Lack of budget to support operations	4.33	0.80	Highest
4. Delayed budget disbursement	4.28	0.88	Highest
5. Lack of knowledge on forest restoration	2.25	1.38	Low
6. Lack of participation on forest restoration	2.18	1.35	Low
7. Lack of regulations to support on forest restoration	1.60	1.39	Lower
8. Too many regulations	1.60	1.37	Lower
(\bar{X})	2.82	1.17	Moderate

จาก Table 4 แสดงให้เห็นว่า ปัญหาในการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำประกอบมี 3 ด้านคือ ขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน การเบิกจ่ายงบประมาณล่าช้า และปัญหาขาดเครื่องมือที่ใช้ในการฟื้นฟูป่า ทั้งนี้มีปัญหามากที่สุดคือการขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน

เนื่องจากการดำเนินการในระยะผ่านมาจะเป็นของหน่วยงานรัฐ และเอกชนสนับสนุนกล้าไม้ และนำประชาชนปลูกโดยถือเอาวันที่ 1 มิถุนายน ซึ่งเป็นวันปลูกต้นไม้แห่งชาติลาว โดยหน่วยงานรัฐจะแจ้งเอกสารทางราชการไปยังหมู่บ้านให้ทุกครัวเรือนเข้าร่วมปลูกต้นไม้ตามวันเวลา

ที่กำหนด แต่ไม่ได้สนองเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ และงบประมาณที่ใช้ในการปลูก การดูแลรักษา การตรวจตราลาดตระเวน และการป้องกันป่า

จากผลการวิจัยปัญหาในการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดควางซีพบว่า การดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดควางซีในระยะที่ผ่านมา มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2.82 ส่วนประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาด้านงบประมาณ ได้แก่ การขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน และปัญหาขาดอุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการฟื้นฟูป่า 4.33 และ 4.29 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนที และคณะ (2556) ที่ศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำก้อ-น้ำซุน จังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวว่าปัญหาและอุปสรรคในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ถึงอย่างไรก็ตามประเด็นที่เป็นสิ่งที่น่ากังวลใจเกี่ยวกับกับการอนุรักษ์ และจัดการป่าชุมชนของพื้นที่คือ การส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ และจัดการป่าให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลพื้นที่ที่ทำการฟื้นฟูป่าไปแล้ว (การบำรุงรักษาป่าฟื้นฟู) และงานวิจัยของ ไกรสร (2551) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

อนุรักษ์ไม่มากนัก อยู่ในแค่ระดับปานกลางนั้น อาจเกิดมาจากประชาชนในชุมชนยังไม่รู้จักคุณค่าของป่าไม้แบบเชิงลึก ในทางอ้อม เช่น การอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ มักอยู่ในระดับมากที่สุดของการศึกษาในปัจจุบัน เพราะประชาชนมีการได้ประโยชน์จากป่าโดยตรงในด้านของปัจจัย 4 และตามด้วยการมีส่วนร่วมด้านกำหนดแผนงาน เป็นต้น

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาลุกล่มในการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

ผลการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดควางซีพบว่าส่วนใหญ่ให้แก้ไขปัญหาคือ ควรเพิ่มด้านการจัดให้มีงบประมาณเพื่อใช้ในงานฟื้นฟูป่าไม้ ร้อยละ 98.10 รองลงมาคือ จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ในการฟื้นฟูป่าไม้ การเบิกจ่ายงบประมาณให้ทันตามฤดูกาลปลูกป่า ร้อยละ 97.61 และ 97.10 ตามลำดับ และน้อยที่สุดคือ การเพิ่มการบังคับใช้กฎให้เข้มงวดมากขึ้น ร้อยละ 49.00 (Table 5)

Table 5 The problem and obstacles-solving guidelines in the implementation of forest watershed restoration

n=208

No	The solutions in the forest watershed restoration	Frequency	(%)
1	To providing tools and equipment	203	97.60
2	To provide forestry technical staff	128	61.50
3	To provide a budget for forest watershed restoration work.	204	98.10
4	Timely budget disbursement	202	97.10
5	Raise awareness of forest watershed restoration to the community.	134	64.40
6	To provide knowledge on forest watershed restoration to the community	130	62.50
7	Increase the enforcement of the rules more rigorously.	102	49.00

จาก Table 5 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดควางซีคือ การเพิ่มด้านการจัดให้มีงบประมาณเพื่อใช้ในงานฟื้นฟูป่าไม้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัญหาของการดำเนินการฟื้นฟูป่า เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุนการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าต้นน้ำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในแต่ละปีรัฐบาลไม่มี

งบประมาณให้ดำเนินการ เพียงแต่สนองกล้าไม้ให้ประชาชนนำไปปลูก ดังนั้นเสนอให้รัฐบาลจัดหางบประมาณในการแก้ไขปัญหาการฟื้นฟูป่าต้นน้ำในอนาคต แตกต่างจากการศึกษาของเพชรอำไพ และคณะ (2557) ที่กล่าวสนับสนุนว่า แนวทางการแก้ไขคือ การหาแนวร่วมที่มีอิทธิพลกับชุมชน การนำบุคคลภายนอกมาให้ความรู้และจัดเวทีเสวนาร่วมกับ

ชุมชน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของแผนงาน และการลงพื้นที่ด้วยจิตอาสาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้รูปแบบการดูแลรักษา และจัดการป่าไม้ภายใต้บริบทของวิชาการ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดกวางซี พบว่าการมีส่วนร่วมของในการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูป่าอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 96.23) ซึ่งมากที่สุดคือ มีส่วนร่วมกิจกรรมการปลูกฟื้นฟูป่า ร้อยละ 98.10 และจำนวนครั้งที่เข้าร่วมเฉลี่ย 7.86 ครั้งต่อปี ส่วนสภาพปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดกวางซีคือการขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน และปัญหาการขาดอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการฟื้นฟูป่างบประมาณในการดูแลรักษาป่า การตรวจตราป้องกันป่า และการติดตามประเมินผล เพียงแต่มีโครงการสนับสนุนจากต่างประเทศ บางส่วนที่ดำเนินการบางช่วง แต่ไม่มีความต่อเนื่อง ดังนั้นภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สนับสนุนงบประมาณตามความจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการบริหารจัดการป่าต้นน้ำแหล่งท่องเที่ยวตาดกวางซี ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการฟื้นฟูป่า เห็นว่าอยู่ในระดับที่ดี ดังนั้นสิ่งที่ควรเพิ่มเติมคือ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของป่าต้นน้ำให้กับชุมชนให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ และการใช้งานอย่างยั่งยืนตลอดไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณมายังคณาจารย์ และบุคลากรสาขาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุก ๆ ท่าน ที่ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการทำวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้นำชุมชน และประชาชนในเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำตาดกวางซีที่ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรกรรมและป่าไม้. 2548. ยุทธศาสตร์ป่าไม้ฮอตปี คส 2020. เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
- กระทรวงเกษตรกรรมและป่าไม้. 2564. บทสรุปการดำเนินการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (2016-2020) แผนการ 5 ปี (2021-2025). เวียงจันทน์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2548. สถิติสำหรับงานวิจัย คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ไกรสร เฟิงสกุล. 2551. รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษากรณี: กลุ่มน้ำสาขาลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 กรมทรัพยากรน้ำ. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- คำผ่าน สีสาวี นิตยา เมี้ยนมิตร และพสุธา สุนทรห้าว. 2555. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าผลิตเล่างาม จังหวัดสกลนคร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารวนศาสตร์ไทย 31(2): 63-71.
- นที บิณทวิท กิตติชัย รัตนะ และสันต์ เกตุปราณีต. 2556. บทบาทของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เสี่ยงภัยลุ่มน้ำก้อ-น้ำซุน จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวนศาสตร์ไทย 32(Supplementary): 248-257.
- เพชรอำไพ มงคลจิระเดช ศุภรานันท์ ดลโสภณ สุขาดา กิจเกิดแสง และพิทักษ์ ศิริวงศ์. 2557. กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชนเขื่อนศรีนครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ) 7(1): 586-598.
- วันทอง แพงวิจิต บุญถอง บัวหอม เวียงสะหวัน พิมพ์พะจันวงศ์สด สิมร วงศ์คำ มะโนลัก บุญสีหาลาด อาลุนพนวิไซ และสินทวงค์ สีลาวงค์. 2558. ยุทธศาสตร์การวิจัยวิทยาศาสตร์เกษตรและป่าไม้จนถึงปี 2025 และวิสัยทัศน์จนถึงปี 2030. วารสารค้นคว้าเกษตรและป่าไม้ 33: 11-12.

สกุลเดช นันทา. 2559. ผลของการฟื้นฟูป่าต้นน้ำด้วยการปลูกไม้สนสามใบ และบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำกรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่แรกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

สงศรี ชมภูวงศ์. 2559. สถิติสำหรับการวิจัย. วิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช.

Forest Resource Management Sub-Division, L.P. 2019. The Forest reserved area in Luang Prabang Province. People's Democratic Republic. LuangPrabang Province, Lao.

Upland Agriculture Research Center. 2018. The Results of the Survey in Kuang Si Forest Watershed at Luang Prabang District, Luang Prabang Province. Luang Prabang Provincial of Agriculture and Forestry, Lao.

Yamane, T. 1973. Statistics: An introductory analysis. Harper and Row, New York.